

УДК 316.442:338.24

БІДНІСТЬ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВІСТЬ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ ЧИ ДОВІЧНИЙ ВИРОК (ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ)

А. Овчаренко

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79008, м. Львів, проспект Свободи, 18*

Стаття присвячена особливостям проблеми бідності в Україні за умов перехідної економіки. Характерною рисою «української бідності» є приналежність до неї переважної більшості повністю зайнятих, висококваліфікованих працівників, які не в змозі забезпечити належний рівень життя собі та своїм сім'ям. У статті докладно проаналізовано ознаки бідності сучасного українського суспільства, здійснено порівняльний аналіз показників бідності в Україні зі світовими стандартами. Автором досліджено основні недоліки державної політики у даній сфері та запропоновано власний погляд на шляхи подолання бідності.

Ключові слова: бідність, соціальний захист, безробіття, соціальні стандарти, індекс людського розвитку, ринок праці, заробітна плата, податкова система.

Постановка проблеми. За умов грандіозної соціальної кризи, стрімкого погіршення рівня життя, небаченої диференціації доходів і непрогнозованої матеріальної та духовної деградації українського народу проблема бідності набуває особливої актуальності. В результаті невдало проведених економічних реформ грошові доходи середньої української родини, за даними офіційної статистики, зменшилися на 60%, що за світовими стандартами є феноменальним явищем. Внаслідок зниження рівня соціальних гарантій, які протягом десятиліть забезпечували певний ступінь економічної та соціальної захищеності, серед переважної більшості населення поширилося відчуття "полишеності" державою. Це спричинило формування класу так званих "нових бідних", представниками якого стали повністю зайняті та висококваліфіковані працівники, які за умов стабільного економічного розвитку не ризикували опинитися серед малозабезпечених [1]. Виникла парадоксальна ситуація, коли матеріальної допомоги потребують ті, хто працює. Але ж відома істина, що неможливо ефективно захищати бідних у суспільстві, де більшість є бідними [2]. Нехтування даною проблемою з кожним днем наближає Україну до так званої «точки повернення», перетин якої спричинить незворотні процеси в руйнуванні національної економіки. Лише кардинальні зміни в економічній політиці зможуть істотно вплинути на ситуацію з бідністю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різним аспектам проблеми бідності, а також рівня та якості життя населення присвячена велика кількість напрацьованих вітчизняних науковців, серед яких: О. І. Амоша, Ю. Архангельський, В. Я. Бідак, Д. П. Богиня, О. С. Власюк, М. І. Долішній, А. Я. Жаліло, В. В. Онікієнко, В. С. Пономаренко, Е. М. Лібанова, О. В. Макарова, В. О. Мандибура, О. Ф. Новікова, О. М. Палій та ін. Однак, на думку автора, через динамічність і стрімкість процесів зубожіння населення у проведених дослідженнях недостатньо висвітлені сучасні ознаки бідності, а також потребує вдосконалення стратегія її подолання, адекватна вимогам перехідної економіки.

Формулювання цілей статті. Мета даної роботи - проаналізувати проблеми бідності сучасного українського суспільства, дати об'єктивну оцінку поширення бідності в Україні, здійснити порівняльний аналіз зі світовими показниками, розробити та обґрунтувати рекомендації щодо вдосконалення механізму та шляхів подолання бідності українців в умовах перехідної економіки.

Виклад основного матеріалу. Ще в IV до н.е. давньогрецький філософ Платон у праці "Держава" зазначав, що бідність веде до низості та злодіянь, до держави бідних, яка буде завжди ворожою до держави багатих; вони ніколи не будуть єдиними. Він пропонував законодавчим правом встановити межу бідності як ціну наділу, яка повинна залишатись у кожного й ніколи не допустити її зменшення. Якщо хтось придбає більше цього, то йому необхідно віддати надлишки державі [3].

Бідність притаманна кожному суспільству, проте її глибина вимірюється рівнем економічного розвитку країни. Зокрема, людина, що вважається бідною за стандартами країн Західної Європи, має набагато вищий рівень життя, ніж аналогічний бідний в Україні або інших менш розвинутих країнах. Сучасна наука розрізняє наступні форми бідності: абсолютна та відносна, об'єктивна та суб'єктивна, тимчасова та застійна [3, 4, 5]. Абсолютна бідність характеризується обмеженістю засобів для задоволення елементарних фізіологічних потреб. Зокрема, у країнах третього світу бідні потерпають від голоду, нестачі питної води, інфекційних захворювань тощо. За стандартами ООН абсолютною бідністю вважається дохід від 1 до 2 дол. США у день на одну особу (відповідно від 376 — 750 дол. США на рік), а дохід до 1 дол. у день (до 375 дол. в рік) розцінюється як абсолютні злидні [5]. З 2001 – 2005 р. абсолютна чисельність бідних стабілізувалася на рівні майже 1,1 млрд. чол. з доходом у 1 дол. США у день; кількість бідних, що живуть на 2 долари в день, становить 2,8 млрд. чол. [6]. У випадку відносної бідності мова йде не про фізичне виживання, а про відсутність умов для забезпечення гідного рівня життя. Межа бідності визначається певною часткою від середнього рівня доходу в державі. Людина вважається бідною, якщо отримує дохід, нижчий від цієї межі. Наприклад, Європейська комісія встановила свій "порог бідності" для країн ЄС, який дорівнює 30 % чистого середнього доходу в державі [5]. Об'єктивна бідність визначається критеріями доходу та забезпеченістю матеріальними і духовними благами, суб'єктивна – самооцінкою (людина сама себе відносить до категорії «бідних») [4]. За тривалістю бідність буває тимчасовою (одномоментне зниження рівня життя внаслідок природних, техногенних катастроф, політичних змін тощо) або застійною (неможливість для родини чи людини самостійно подолати матеріальні проблеми) [3].

Характерною ознакою поляризації українського суспільства є те, що внаслідок трансформаційних перетворень до традиційно бідних категорій населення (інваліди, пенсіонери, багатодітні і неповні сім'ї з дітьми, тощо) додалися працюючі громадяни, які за освітнім і кваліфікаційним рівнем у розвинутих країнах складають фундамент середнього класу (лікарі, інженери, вчителі, вчені, соціальні працівники), а в нашій державі не можуть забезпечити себе і свою сім'ю через необґрунтовано занижену та соціально несправедливу оплату праці. Заробітна плата вже не спроможна виконувати основні функції – мотивації праці та відтворення робочої сили – і фактично перетворюється на «гальмо» економічного розвитку [7]. Очевидно, зміни, що відбулися в економіці та суспільному житті, важко назвати сприятливими передумовами формування середнього класу. До прикладу, за офіційними даними Держкомстату України, у грудні 2008 року частка населення, заробітна плата якої була нижча за прожитковий мінімум, становила 14 %. Частка населення, що отримала заробітну плату нижче середньомісячної номінальної по країні, досягнула 68,3 % [8] (рис. 1).

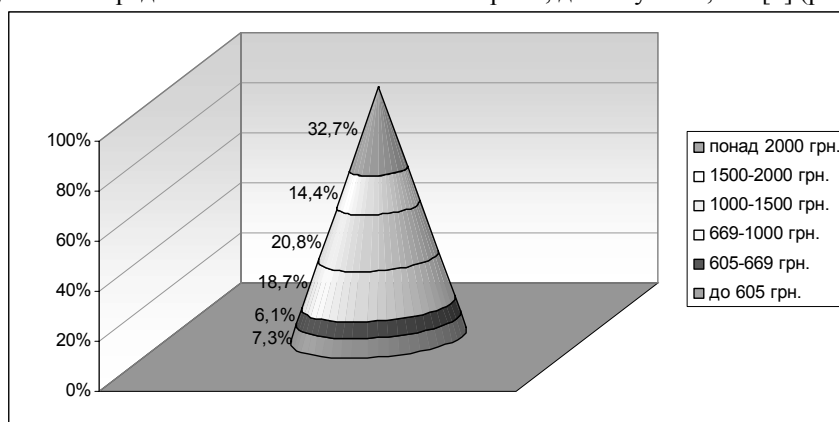

Рис. 1. Розподіл працівників за розмірами нарахованої заробітної плати в Україні (грудень 2008 р., %)

Такий перерозподіл населення за доходами викликає значні соціальні видатки бюджету, скорочення попиту через падіння платоспроможності населення, неможливість розвитку вітчизняного виробництва, соціальну нестабільність і відповідно небезпеку соціальних конфліктів.

Щодо мінімальної заробітної плати в Україні, то на 2009 рік її встановлено у розмірі 605 грн. [9], що відповідно складає менше 35 % рівня середньомісячної заробітної плати (1736 грн. в середньому по країні за січень-березень 2009 р.) А за рекомендацією МОП даний показник повинен бути не менше 40-60 % (зокрема у Польщі – 55 %). У десятки разів відрізняється розмір мінімальної зарплати в Україні та у розвинутих державах світу. Наприклад, мінімальна оплата праці (у доларовому еквіваленті) в нашій державі у 13 разів менша, ніж у США, приблизно в 10 разів – ніж у Франції, Німеччині, Великобританії.

Варто зазначити, що для країн Центральної, Східної Європи та СНД Світовим банком визначено міжнародний критерій бідності, згідно з яким людина вважається бідною, якщо вартість її добового споживання не перевищує 4,3 дол.

США [7]. При цьому прожитковий мінімум в Україні на 2009 рік встановлено у розмірі 669 грн. [9], що у 1,5 рази нижче згаданого світового стандарту. Тож, зважаючи на рівень оплати праці, більшість населення України перебуває за межею малозабезпеченості. У порівнянні, для розвинутих країн світу критерій бідності визначається вартістю добового споживання на рівні 14,46 дол. США.

Парадоксальність української економіки полягає в тому, що за існуючого розподілу прибутків економічне зростання лише поглиблює нерівність і бідність, оскільки основні кошти концентруються в руках заможних верств (збільшення ВВП на душу населення викликає ще більший розрив у доходах). Тому вже кілька років приріст ВВП веде до сповільнення приросту заробітної плати.

Ситуація, в якій сьогодні опинилася Україна, в значній мірі спричинена економічно невивідними, фактично шкідливими діями влади на протязі існування незалежної держави. Маючи найкращі стартові умови і найбільший потенціал серед усіх країн СРСР на момент його розпаду, сучасна Україна ризикує стати країною-донором дешевої робочої сили і «смітником» Європи.

Зростає регіональна диференціація доходів та рівня життя українського населення. Жителі маленьких містечок та сіл з більшою імовірністю можуть до категорії бідних, ніж ті, хто мешкає у великих містах з високим ступенем розвитку. Значно відрізняється обсяг заробітної плати залежно від приналежності працівника до тієї чи іншої галузі економіки. Зрозуміло, що зайняті у фінансовій сфері, державному управлінні, високоприбуткових галузях промисловості отримують доходи у кілька разів вищі, ніж не менш кваліфіковані працівники охорони здоров'я, освіти, науки, сільського господарства. До прикладу, більше 1/3 зайнятих у соціальній сфері отримують заробітну плату, нижчу встановленого мінімального рівня. У сільському господарстві цей показник ще гірший. Така негативна тенденція викликана монополізмом роботодавців, які не зацікавлені у підвищенні заробітної плати та забезпеченні соціальних гарантій для найманих працівників і навпаки сприяють розвитку потужного сектору тіньового ринку праці. Працівники не мають іншого вибору, аніж погоджуватися на невивідні умови, продиктовані недобросовісним роботодавцем (який найчастіше встановлює оплату праці на рівні мінімальної зарплати), або виїжджати за кордон у пошуках кращої долі та вищого доходу. Так, наприклад, у 2006 р. погодинна оплата праці в Україні складала 0,8 євро проти 5 євро в Польщі, і 30 євро у Німеччині і Франції. Очевидно, що висококваліфікований лікар в нашій державі отримує набагато нижчий дохід, ніж низькокваліфікована хатня прислуга у країнах Європейського Союзу. Тому не дивно, що за різними експертними даними за кордоном перебуває до 7 млн. трудових мігрантів з України (переважно на нелегальній основі), які щорічно інвестують у вітчизняну економіку від 1 до 5 млрд дол. США [7]. При чому офіційно за кордоном працює не більше 1 % мігрантів.

Щодо України, то тут більшість населення, задіяного у приватному секторі економіки, також змушена працювати на нелегальній чи напівлегальній основі, що включає тіньову оплату праці, неповну або вторинну зайнятість тощо. Така специфіка роботи сприяє поширенню непрозорості трудових відносин між працівником і роботодавцем, які дозволяють уникати численні науково необґрунтовані законодавчі акти та норми. Українська влада не зацікавлена у створенні узгодженої і прозорої законодавчої бази, яка б відповідала європейським стандартам праці. «Жорстке законодавство збільшує трудові витрати і робить

працівника «дорожчим» для роботодавця, тим самим скорочуючи попит на його послуги» [7].

Після розпаду СРСР на шляху соціально-економічних перетворень колишньої командно-адміністративної системи влада робила все можливе аби послабити роль держави в економічних процесах. За роки незалежності було запущено довгостроковий механізм падіння рівня життя населення. Несформованість ринку, необґрунтований курс реформ і одночасне зменшення державного регулювання економіки призвели до небаченої економічної та соціальної кризи, грандіозного рівня інфляції, спаду виробництва, стрімкого зростання безробіття, масового погіршення рівня життя та зuboжіння населення, розбалансованості трансформаційних перетворень та деградації суспільства. До того ж очевидно, що найбільш інтенсивно погіршувалося матеріальне становище найменш забезпечених верств населення. Так, у доперестройковий час Україна (як і Білорусь) серед інших республік колишнього Радянського Союзу за коефіцієнтом Джині мали найбільш рівномірний розподіл прибутків. Цей показник становив 0,22 (по СРСР — 0,26). Доходи 10 % найбагатших громадян нашої країни були в 3,9 рази вищі, ніж доходи 10 % найбідніших (порівняно з 5,7 для СРСР загалом) [10]. Сьогодні за різними статистичними даними децильний коефіцієнт для України становить 40:1, що звичайно суперечить принципам соціальної держави (як визначено у Конституції). Для порівняння у США співвідношення доходів 10 % найбідніших і найбагатших прошарків населення коливається в межах 7-9:1, країнах ЄС – 5-7:1 (зокрема, у Швеції – 5,5:1), Японії – 4:1 [11, 12]. Загалом у розвинутих країнах децильний коефіцієнт 10:1 вважається граничним. Як тільки країна наближається до цього показника, в силу вступають відразу всі види соціального захисту і посилюється вся система соціальної політики. Натомість українська влада фактично відмежувалася від народу та відмовилася від контролю за найважливішими економічними і соціальними процесами. Лише іноді вона здійснює показові дії, що не відповідають реаліям життя і посилюють недовіру населення до неї.

Штучно занижена вартість праці успадкована Україною від командно-адміністративної економіки з низьким рівнем заробітної плати і високими обсягами споживання, що покривалися за рахунок численних дотацій. В результаті змін перехідного етапу система дотацій була зруйнована, а низька оплата праці збереглася в якості необхідної умови забезпечення конкурентоспроможності держави на зовнішніх ринках збуту. Тому вітчизняна економіка, не в змозі забезпечити високі стандарти життя та належне відтворення робочої сили. Як наслідок, стрімко знижується індекс людського розвитку (ІЛР) – основний показник, який офіційно використовується фахівцями ООН для порівняння рівня і якості життя населення в різних країнах світу. Він характеризує інтегральну оцінку ступеня цивілізованості країни за допомогою трьох складових: тривалість життя; рівень освіти; обсяг ВВП на душу населення. У 1970 р. СРСР за індексом людського розвитку перебував на 12-му місці у світі, в 1991 р. Україна зайняла 32-гу сходинку серед 175 країн світу, а у 1998 р. відкотилася вже на 102-ге місце (ІЛР=0,688). У 2004 р. державі вдалося піднятися на 70-те місце – і це стало найбільшим її досягненням за часи незалежності, оскільки вже 2008 р. вона посіла 82-гу сходинку серед 179 країн з індексом 0,786 (для порівняння Білорусь зайняла 67-ме, Росія – 73-те, Польща – 39-те місця), що говорить про невтішну динаміку

падіння в загальному рейтингу [13, 14] (рис. 2). Тобто в країні велика частина населення збідніла до такого ступеня, що вже не відтворюється людський фактор: здоров'я, освіта, кваліфікація.

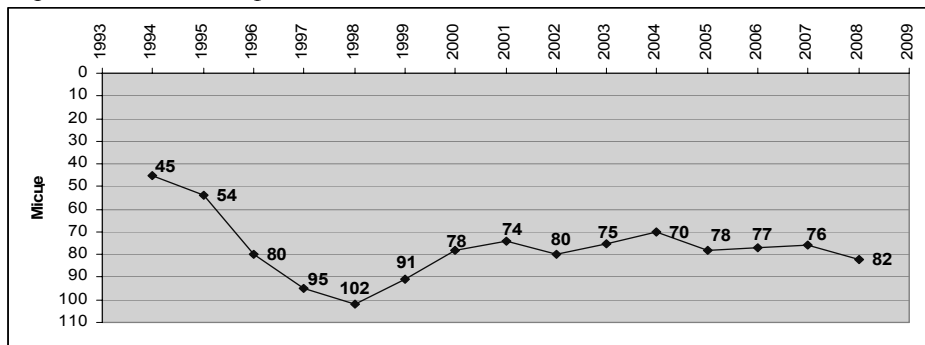

Рис. 2. Місце України серед країн світу за індексом людського розвитку (1993-2008 рр.)

Внаслідок приватизації і тотального привласнення державного капіталу після розпаду Радянського Союзу відбулося раптове збагачення нечисельної панівної верхівки – так званих «кланів» (близько 2-5 % загальної кількості населення), які створили потужні економічні піраміди, нерозривно пов'язані із владою та кримінальними структурами, і здійснили перерозподіл суспільного багатства на свою користь. При цьому свавілля центральної, регіональної влади, економічних монополістів і просто олігархів постійно обговорюється в ЗМІ, але водночас залишається безкарним.

Таким чином, сьогодні існує величезний спектр перешкод на шляху подолання бідності. Зокрема, монополізм роботодавців на ринку праці дає можливість штучно знижувати рівень заробітної плати працюючих і обмежує для них перспективи вибору місця працевлаштування. Тотальна корупція на всіх рівнях влади дозволяє обходити законодавство та відволікає бюджетні кошти від проведення ефективної соціальної політики і виконання соціальних програм. Постійне скорочення ринку збуту товарів і послуг зменшує кількість робочих місць.

Причиною скорочення реальної заробітної плати є макроекономічна нестабільність, що проявляється насамперед у вигляді інфляції. Вже котрий рік поспіль Україна потерпає від інфляційних потрясінь. Тому практично неможливо спрогнозувати, за рахунок яких джерел стане можливою позитивна динаміка економічного зростання.

Важливим фактором поширення бідності є безробіття. Наявність у родині хоча б одного безробітного підвищує ризик бідності на 30% і знижує рівень життя всієї родини. Аби уникнути такої долі більшість працюючих вимушена переходити з офіційного ринку праці у тіньовий. Решта працівників вважаються пасивно зайнятими і не наважуються піти з низькооплачуваної роботи через безперспективність влаштуватися на будь-якій іншій. Варто згадати про бідність пенсіонерів, яка є наслідком впливу все тих же факторів: низької заробітної плати, високого рівня безробіття та тінізації економіки, а також недосконалої пенсійної системи.

Щодо соціальної підтримки, то діюча в Україні система пільг не тільки не зменшує рівень майнової диференціації різних категорій населення, а навпаки підвищує її. Взагалі, викликає масу протиріч існування громіздкої, несправедливої та фінансово необґрунтованої системи пільг, яка дає можливість частіше користуватися привілеями далеко небідним громадянам (депутатам, суддям, військовослужбовцям, працівникам прокуратури тощо). Порядок надання пільг регулюється понад 40 нормативно-правових актами, які декларують надання більше 20 різних видів пільг близько 30 пільговим категоріям населення [1].

Бідність – це страх перед майбутнім, зумовлений непевністю людини у своїх можливостях уберегти себе і своїх близьких від матеріальних нестатків [15]. Бідність – проблема всього суспільства, яка вимагає швидких, ефективних та науково обґрунтованих дій з боку органів державної влади і місцевого самоврядування. Зазвичай розрізняють два основні способи скорочення чисельності бідних у загальній структурі населення: через активну політику підвищення заробітної плати працюючим громадянам та через пасивну політику підвищення обсягу соціальної допомоги.

Державна стратегія боротьби із бідністю і підвищення рівня життя населення повинна ґрунтуватися на розумінні того, що проблему її подолання неможливо вирішити виключно шляхом соціальної допомоги незабезпеченим категоріям населення. Владі необхідно перейти від політики соціальних виплат до забезпечення належної оплати праці та стимулювання трудової активності громадян шляхом підвищення доходів, максимально можливою зайнятістю трудового потенціалу країни на ринку праці.

Пріоритетними завданнями держави на шляху подолання бідності, скорочення майнової поляризації населення та зниження економічної нерівності повинні стати:

1. Запровадження гнучкої податкової політики, зокрема, введення (повернення) прогресивної шкали для надвисоких прибутків, яка існує майже у всіх країнах Європи та Америки (табл. 1).

Таблиця 1.

Ставки прибуткового податку в Україні та за кордоном, % [16]

Країна	Ставка прибуткового податку, %
Франція	12-54
Італія	10-51
Австралія	20-47
Угорщина	10-40
Чехія	10-40
Україна	13 (до 2004 р. 10-40)

2. Реформування політики оплати праці, яке включає: підвищення вартості робочої сили з орієнтацією на висококваліфікованих працівників, забезпечення справедливого розподілу заробітної плати відповідно до вкладеної праці, перегляд критеріїв обрахунку мінімальної заробітної плати з відповідним її зростанням,

виправлення диспропорцій в оплаті праці за видами економічної діяльності, збільшення зарплати працівникам бюджетної сфери, впровадження соціального стандарту мінімальної погодинної оплати праці, вдосконалення законодавства з метою легалізації тіньової діяльності і незареєстрованих доходів.

Відповідно до ратифікованої Верховною Радою України “Європейської соціальної Хартії”, необхідно привести у відповідність до міжнародних норм і стандартів національні соціальні гарантії (насамперед ті, що стосуються оплати праці, пенсійного забезпечення, соціального страхування, соціальної допомоги тощо) та нормативи, що визначають мінімальні стандарти споживання (величина прожиткового мінімуму, мінімальна зарплата і пенсія, гарантований мінімум послуг охорони здоров’я, житла та ін).

3. Реформування системи державної соціальної допомоги з метою надання цільової адресної допомоги лише малозабезпеченим громадянам, скасування привілеїв заможним прошаркам населення, формування єдиної бази даних отримувачів всіх видів соціальної допомоги та пільг.

4. Створення належних умов для розвитку малого і середнього бізнесу (у тому числі надання державної підтримки у відкритті власної справи, максимальне спрощення процедури започаткування підприємницької діяльності, полегшене оподаткування тощо), що безпосередньо сприятиме формуванню та зміцненню середнього класу населення.

5. Розвиток споживчого ринку за рахунок підвищення платоспроможності населення. Це, в свою чергу, сприятиме зростанню виробництва та створенню нових робочих місць.

6. Забезпечення соціальної справедливості у вигляді рівних стартових можливостей для всіх громадян незалежно від соціального статусу, збільшення державних вкладень в людський капітал (рівний доступ до освіти, охорони здоров’я та ін.)

7. Вдосконалення системи соціального кредитування (надання пільгових кредитів на освіту, житло, за сімейними обставинами, молодим сім’ям і т. д.).

8. Значного розвитку повинно досягти територіальне самоврядування. Влада зобов’язана сприяти безпосередній участі громадян в самоврядуванні та посиленню контролю за діями представницьких органів. Необхідно внести зміни до виборчого законодавства, що дасть змогу посилити відповідальність політичних партій за своїх депутатів, наблизити їх до народу і місця своєї потенційної діяльності. Слід розробити ефективний механізм звітності депутатів перед громадянами і можливості їх відкликання у разі невиконання народними обранцями взятих на себе зобов’язань.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок в даному напрямку. На відміну від розвинутих країн, де соціальний захист покликаний надати населенню гідний рівень життя, в Україні він передбачає забезпечення лише мінімуму для існування (іншими словами виживання за несприятливих умов економічної нестабільності). При чому цей мінімум фактично не забезпечує навіть мінімальних потреб, прирікаючи людей на зубожіння.

Нонсенсом є те, що людина працездатного віку, яка може і хоче працювати, має відповідну освіту і роботу, в той самий час не може забезпечити себе та свою сім’ю. Про яку соціальну справедливість може йти мова, коли люди, отримуючи мізерну заробітну плату і сплачуючи з неї податки, несуть тягар по утриманню

інших привілейованих категорій населення (депутати, судді, працівники прокуратури, міліції, військовослужбовці та ін.). При цьому заробітна плата останніх може в десятки разів перевищувати заробіток платників податків. Тому обов'язковою для всіх гілок влади повинна стати розробка і реалізація не декларативної, а реально діючої ефективної стратегії реформування соціальної політики та подолання бідності. Очевидно, що лише належний рівень заробітної плати дозволить значно скоротити кількість потребуючих. Працююче населення зможе сплачувати вищі податки до бюджету, внески до Пенсійного фонду, фонду соціального страхування, фонду зайнятості, а отже, автоматично підвищить загальний добробут громадян (включаючи непрацевдатних). Подальші дослідження доречно присвятити питанню створення і втілення в життя об'єктивної програми по боротьбі з бідністю загалом для України та індивідуально для кожної області, враховуючи специфіку регіонів.

1. Україна. Подолання бідності. Millennium Development Goals Project // <http://www.undp.org.ua/> – сайт Програми розвитку ООН в Україні.
2. Соціальна робота в Україні: перші кроки / Під редакцією В. Полтавця. – К.: «КМ Academia». – 2000. – С. 91.
3. Н.В. Коваленко. Бідність як соціально-економічна категорія // Державне будівництво. – 2007. – № 2.
4. Е.Лібанова. Подолання бідності: погляд науковця // Україна: аспекти праці. – 2003. – № 7 – С. 26.
5. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. – К.: Знання, 2005. – С. 73-74.
6. В. В. Опалько. Оцінка рівня бідності у глобальному вимірі // Вісник Хмельницького національного університету – 2008 – №2 / Т.2 – С. 84.
7. Україна в 2007 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю.Г. Рубана. – К.: НІСД, 2007. – С. 289-305.
8. <http://www.ukrstat.gov.ua/> – офіційний сайт Державного комітету статистики України.
9. Закон України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» (№ 835-VI від 26.12.2008 р.).
10. Соціальна економіка: Навч. посіб. / Кол. авт. О. О. Беляєв, М. І. Діба, В. І. Кириленко та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 127.
11. Середній клас – передумова демократичної перспективи України // Національна безпека і оборона. – 2008. – № 7. – С. 3-4.
12. Клепиков Л. М. Проблемы формирования и распределения доходов населения в переходной экономике России // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2006. – № 4. – С. 10.
13. <http://www.undp.org/> – глобальний сайт Програми розвитку ООН.
14. Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки – 2006: Монографія / За ред. О.С. Власюка. – К.: НІСД, 2006. – С. 255.
15. Шевчук П.І. Соціальна політика. – К.: Світ, 2003. – С. 60 – 64.
16. Ю. Архангельський, Ю. Мотиченко. Дієві чинники зменшення бідності в Україні // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 1 – С. 38.

POVERTY IN UKRAINE: FEATURE OF TRANSITIONAL PERIOD OR LIFELONG SENTENCE (ECONOMIC ANALYSIS AND OVERCOMING WAYS)**A. Ovcharenko***Ivan Franko National University of Lviv,
Svobody Ave., 18, UA – 79008, Lviv*

The article is devoted the features of problem of poverty in Ukraine at the conditions of transitional economy. The personal feature of «Ukrainian poverty» is belonging of prevailing majority of the fully concerned and highly skilled workers to poor class which can not provide the proper living standards to themselves and their families. The signs of poverty of modern Ukrainian society are thoroughly analysed in the article, the comparative analysis of indices of poverty in Ukraine with world standards is carried out. The author investigates basic lacks of state policy in this sphere and offers own look to the ways of overcoming of poverty

Keywords: poverty, social protection, unemployment, social standards, human development index, labour market, wage, tax system.

БЕДНОСТЬ В УКРАИНЕ: ОСОБЕННОСТЬ ПЕРЕХОДНОГО ПЕРИОДА ИЛИ ПОЖИЗНЕННЫЙ ПРИГОВОР (ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ И ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ)**А. Овчаренко***Львовский национальный университет имени Ивана Франка
79008, м. Львов, проспект Свободы, 18*

Статья посвящена особенностям проблемы бедности в Украине при условиях переходной экономики. Характерной чертой «украинской бедности» является принадлежность к ней подавляющего большинства полностью занятых, высококвалифицированных работников, которые не в состоянии обеспечить надлежащий уровень жизни себе и своим семенем. В статье обстоятельно проанализированы признаки бедности современного украинского общества, осуществлен сравнительный анализ показателей бедности в Украине с мировыми стандартами. Автором исследовано основные недостатки государственной политики в данной сфере и предложен собственный взгляд на пути преодоления бедности.

Ключевые слова: бедность, социальная защита, безработица, социальные стандарты, индекс человеческого развития, рынок труда, заработная плата, налоговая система.